

УДК: 330.8:330.101.541
Примљено: 10. фебруара 2011.
Прихваћено: 04. марта 2011.
Оригинални научни рад

Српска политичка мисао
број 1/2011.
год. 18. vol. 31.
стр. 97-114.

Гордана В. Марјановић
Економски факултет Крагујевац

Владимир С. Михајловић
Економски факултет Крагујевац

НОВА НЕОКЛАСИЧНА СИНТЕЗА У МАКРОЕКОНОМСКОЈ ТЕОРИЈИ И ПОЛИТИЦИ

Сажетак

Развој савремене макроекономске теорије карактерише се постојањем великог броја теоријских праваца, са исто тако великим бројем ставова у оквиру сваког од њих, а који су често у супротности једни са другима. У овом раду се приказују покушаји превазилажења ових разлика, вођени принципом да се у оквиру једног концепта укључе најзначајнији доприноси различитих теорија. Половином прошлог века то је био случај са неокласичном синтезом, док се последњих година може говорити о јављању једне „нове“ неокласичне синтезе, која има извесних суштинских сличности са претходном. Циљ рада је да се представе основне карактеристике нове неокласичне синтезе, као и да се размотри питање стварног доприноса овог новог концепта развоју макроекономске теорије и политике.

Кључне речи: макроекономска теорија, неокласична синтеза, нова неокласична синтеза, нови кејнзијанизам, нова класична школа, економска политика

На пољу макроекономије, неслагање по питању различитих проблема, од методолошких до оних фундаменталних, постало је уобичајено. Чини се да ни у једној области економске науке не постоје толика интелектуална размимоилажења, као што је то случај у макроекономији.

Међутим, било је и покушаја да се приближе ставови различитих теоријских праваца, вођених принципом да треба искористити њихове најбоље елементе и оне око чијег значаја постоји сагласност. Најзначајнији такав подухват представља чувена неокласична синтеза, која представља повезивање класичне предкејнзијанске микроекономске теорије и кејнзијанске макроекономске теорије. Мишљења се разликују о томе колико је ова синтеза била успешна. Чињеница је да је за време, а нарочито након њеног слома 1970-их година дошло до јављања више различитих школа економске мисли (монетаризма, нове класичне школе, новог кејнзијанизма итд.), од којих је свака настојала да управо њена схватања постану доминантна, и да креатори економске политике следе смернице засноване на њиховој теорији.

Последњих година све се више говори о повезивању појединих компоненти алтернативних теорија у једну нову синтезу, која се у великој мери може сматрати реинкарнацијом „старе“ неокласичне синтезе. Она се најчешће и среће под називом „нова неокласична синтеза“. Имајући у виду сличност између две синтезе, у овом раду се полази од старе синтезе, представља се кратак преглед развоја макроекономских теорија након њеног слома, и излажу основне карактеристике нове неокласичне синтезе, са циљем да се оцени да ли овај нови концепт представља реални прогрес у макроекономској науци.

„СТАРА“ НЕОКЛАСИЧНА СИНТЕЗА

Изласком Кејнсове „Опште теорије запослености, камате и новца“, 1936. године, у фокусу су се нашла питања доприноса Кејнсових ставова унапређењу економске теорије и политике, као и однос његовог теоријског система према систему који је припадао класичној економској теорији. Из данашње перспективе, може се рећи да је допринос Кејнса и његове теорије неспоран: сматра се једним од највећих економиста свих времена, а његова дела су и данас актуелна. Са друге стране, однос Кејнсове према класичној теорији генерисао је потребу да се превазиђу неусклађености између претпоставки на којима се ове две теорије заснивају.

Наиме, класична теорија је у анализи микроекономских проблема полазила од претпоставке о рационалном понашању економских субјеката, који својим деловањем, вођени Смитовом „невидљивом руком“, доводе до постизања опште привредне равнотеже. У овом, тзв. Валрасовом систему, чишћење тржишта је бр-

зо, а одступања од пуне запослености се не могу јављати. Са друге стране, Кејсов став и став његових следбеника у макроекономској теорији огледао се у истицању да капиталистичке привреде нису у стању да оваквим акцијама економских субјеката постигну равнотежу при нивоу пуне запослености. Привредна равнотежа, уз одсуство интервенистичке политике, настаје при непотпуном коришћењу капацитета и уз јављање незапослености, која је невољног карактера.

Неокласична синтеза се јавља управо као резултат потребе превазилажења ове „теоријске шизофреније“, односно неконзистентности између приступа изучавању микроекономских проблема (везаних за питања алокације ресурса, производњу и расподелу) и макроекономских проблема (који су се тicali нивоа агрегатног оутпута и запослености и кретања вредности ових величина у дугом року).¹⁾

Сам термин се први пут помиње у трећем издању уџбеника „Економија“ из 1955. године, чији је аутор Пол Самјуелсон (Paul Samuelson), који је уједно и творац ове синтезе. У суштини, синтеза обухвата постмаршалијанску микроекономску и кејнзијанску макроекономску теорију. Самјуелсон је у економску теорију увео модел детерминисања националног дохотка (у којем је равнотежни доходак одређен у пресеку криве агрегатне потрошње и линије под углом од 45°). Кејнзијанска макроекономска теорија, која је у суштини била теорија запослености, у оквиру неокласичне синтезе бива проширена и анализом инфлације. Нагласак се стављао на стабилизациону политику, односно проблеме усклађивања агрегатне тражње са нивоом потенцијалног дохотка, како би се у што већој мери смањила одступања привреде од нивоа пуне запослености, и то у оба смера (дефлациони и инфлациони геп).

Поред Самјуелсоновог модела, у оквиру неокласичне синтезе разрађено је још неколико модела који су представљали интерпретацију Кејнсових идеја. Џон Хикс (John Hicks) је увео IS-LL модел 1937. године који постаје опште прихваћен као IS-LM модел захваљујући Алвину Хансену (Alvin Hansen). Анализу обухваћену IS-LM моделом Франко Модиглиани (Franco Modigliani) 1944. године проширује укључивањем функција агрегатне производње и понуде радне снаге, у намери да објасни невољну незапосленост као резултат јављања „замке ликвидности“ и ригидности номиналних надница. Роберт Солоу (Robert Solow) 1956. године проширује домен анализе у неокласичној синтези на дуги рок, предлажући мо-

1) Snowdon, B., Vane, H.R., *Modern Macroeconomics – Its Origins, Development and Current State*, Edward Elgar, 2005, стр. 21.

дел економског раста у којем се пуна запосленост постиже континуираном супституцијом између капитала и радне снаге у оквиру функције агрегатне производње ²⁾.

Ипак, и модел детерминисања националног дохотка и IS-LM модел делили су два ограничења³⁾. *Прво*, нису експлицитно укључивали агрегатну понуду; агрегатна тражња је имала примат у детерминисању нивоа оутпута, док се за агрегатну понуду претпостављало да пасивно реагује на промене нивоа агрегатне тражње, све до нивоа пуне запослености. Управо је раздвајање краткорочних флукуација агрегатне понуде од дугорочног тренда кретања агрегатне понуде једна од кључних карактеристика неокласичне синтезе. *Друго*, ови модели нису давали објашњење за формирање нивоа цена, већ је важила претпоставка да су цене константне када је ниво оутпута нижи од потенцијалног, а до њиховог пораста долази само када ниво агрегатне тражње премашује оутпут при нивоу пуне запослености (инфлациони геп). Поменути недостаци модела нарочито су дошли до изражаја 70-их година прошлог века са појавом стагфлације, када су на сцену ступили и шокови понуде (пре свега, нагли раст цена нафте) и инфлација, што су као један од аргумената искористили представници нове класичне школе у доказивању неадекватности кејнзијанског теоријског система. Као покушај превазилажења ограничења поменутих модела уведен је AS-AD модел, који, упркос чињеници да и сам поседује недостатке, постаје стандардни модел у уџбеницима макроекономије.

Поред ових модела, један од најзначајнијих доприноса кејнзијанске економије свакако је увођење Филипсове криве у макроекономску анализу. Управо је детерминисање оутпута и запослености као реалних варијабли у IS-LM моделу, преко Филипсове криве доведено у везу са кретањем инфлације као номиналне варијабле, чиме је превазиђена класична дихотомија. На тај начин, утврђен однос између инфлације и незапослености омогућавао је креаторима економске политике да предвиде стопу инфлације као резултат различитих таргетираних нивоа незапослености⁴⁾.

Са макроекономског становишта, суштина теоријског система неокласичне синтезе састојала се у ставу да је ниво оутпута детерминисан ефективном (агрегатном) тражњом. Недовољна ефективна тражња, уз ригидност цена и надница, може довести до

2) King, J.E., *A History of Post Keynesian Economics Since 1936*, Edward Elgar, 2002, стр. 6.

3) Healey, N. M., „AD-AS model“, u Snowdon, B., Vane, H., *An Encyclopedia of Macroeconomics*, Edward Edgar, 2002, стр. 12.

4) Snowdon, B., Vane, H.R., 2005, оп. цит., стр. 23.

формирања равнотеже при нивоу који је испод нивоа пуне запослености (невољна незапосленост). Стога, кључна препорука неокласичне синтезе је управљање агрегатном тражњом, а економска политика којом би се то постигло углавном се заснивала на давању примата фискалној политици, мада се у каснијој фази значај даје и мерама централне банке.

Прихваћеност и одрживост неокласичне синтезе у овом временском периоду се у највећој мери дугује чињеници да су капиталистичке привреде које су у том периоду следиле препоруке засноване на Кејнсовој теорији, остваривале до тада незабележене стопе раста, високу запосленост и ниску стопу инфлације. Међутим, управо су стварни догађаји у привреди 70-их година прошлог века показали све слабости неокласичне синтезе.

КРИТИКЕ НЕОКЛАСИЧНЕ СИНТЕЗЕ И ДАЉИ РАЗВОЈ ЕКОНОМСКЕ ТЕОРИЈЕ

Као што су повољна привредна кретања у периоду од краја 40-их до краја 60-их година прошлог века уливала поверење у вези са препорукама утемељеним на теорији неокласичне синтезе, тако су догађаји у 70-им годинама најављивали крај ове синтезе и кејнзијанске економије. Ситуација која није била у складу са релацијом коју је сугерисала Филипсова крива, указала је на неспособност дотадашње теорије да објасни стање у којем се привреда нашла, и отворила пут другим теоријама да преузму примат на макроекономској сцени, давањем својих објашњења насталих догађаја.

Први напад на теоријске ставове ортодоксног кејнзијанизма дошао је од монетаристичке школе, у оквиру „монетаристичке контрареволуције“, како се често назива. Кључна карактеристика овог правца односила се на враћање предкејнзијанској теорији, тачније квантитативној теорији новца и њеном инкорпорирању у тадашњу макроекономску анализу, као и релативизовање значаја активистичке политике на којој је инсистирала кејнзијанска теорија. Поред тога, монетаристи уводе Филипсову криву употпуњену адаптивним очекивањима, истичући да не постоји дугорочни *trade-off* између инфлације и незапослености. Милтон Фридман (Milton Friedman) уводи хипотезу природне стопе незапослености, реafirмишући класично схватање по коме у дугом року кретање номиналних варијабли не утиче на кретање реалних варијабли. Управо је ово један од највећих доприноса ове теорије јер је став

да је дугорочна Филипсова крива вертикална и да је новац у дугом року неутралан, постао опште прихваћен у макроекономској теорији.⁵⁾

Међутим, по кејнзијанску теорију знатно деструктивнија критика лансирана је од стране нове класичне школе. Лукас (Lucas) и Сарџент (Sargent) су у чланку „После кејнзијанске економије“⁶⁾ из 1978. године истицали да је кејнзијанска економија у највећој кризи у којој се може наћи једна теорија, и закључили да се ни већим модификацијама кејнзијанска теорија не може побољшати. Са друге стране, теорија нове класичне школе заснивала се на две главне претпоставке: да економски субјекти имају рационална очекивања и да се тржишта континуирано чисте. Из њих проистиче и хипотеза о неефикасности економске политике и став да су тржишне економије способне да без интервенција остваре пуну запосленост.

Нова неокласична теорија је, упркос контроверзним претпоставкама на којима се заснива, допринела укључивању неколико елемената у макроекономску теорију који су и данас значајни и широко се примењују. Пре свега, реафирмисање равнотежних модела у макроекономској анализи, затим инсистирање на чврстим микроекономским основама сваке макроекономске теорије, усвајање хипотезе рационалних очекивања, као и укључивање концепције временске неконзистентности у евалуацији конкретних мера економске политике.

Као следећи талас у реафирмацији класичних ставова јавља се теорија реалних пословних циклуса, која одбацује становиште које је заступала нова класична школа, да неантиципирани монетарни шокови доводе до флукуација у оутпуту и запослености. Уместо тога, представници ове теорије сматрали су да је узрок настанка пословних циклуса углавном изазван реалним шоковима (на страни понуде), као резултат случајних флукуација стопе технолошког прогреса. Такође, насупрот конвенционалном ставу о привредним циклусима, да у кратком року привреда флукуира око дугорочне линије тренда, у оквиру ове теорије је заступан став да је тренд сам по себи цикличан, односно да долази до флукуација саме линије тренда. Рационални економски субјекти реагују на ове шокове прилагађавајући своју понуду рада и потрошњу, а флукуа-

5) Roncaglia, A., *The Wealth of Ideas: A History of Economic Thought*, Cambridge University Press, 2007, стр. 484-485.

6) Lucas, R.E., Sargent, T. J., *After Keynesian macroeconomics*, After the Philips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment, Boston, MA: Federal Reserve Bank of Boston, 1978, pp. 49-72.

ције у оутпуту и запослености се посматрају као Парето ефикасни одговори на реалне технолошке шокове⁷⁾. Ова теорија укључује и концепт интертемпоралне супституције при доношењу одлука о понуди рада, при чему у сваком периоду посматрања појединци врше избор између доколице и рада, у зависности од тога да ли је текућа надница нижа или виша од очекиване просечне наднице. Дакле, претпоставља се да је понуда рада екстремно еластична на промене у висини наднице.

Крајем 70-их година прошлог века, током прве фазе неокласичне револуције, јавља се новокејнзијански правац, првенствено као реакција на критику кејнзијанизма од стране нове класичне школе. Новокејнзијанска литература је углавном била усмерена на проналажење јасних и убедљивих модела ригидности надница и/или цена базираних на максимизирајућем понашању и рационалним очекивањима. Главни циљ новокејнзијанских теоретичара био је да побољшају теоријску базу и превазиђу неконзистентности у старом кејнзијанском моделу, као и да конструишу теорију агрегатне понуде у којој ригидност надница и цена може бити производ рационалног понашања⁸⁾. Међутим, оно што је најчешће приговорано новим кејнзијанцима јесте удаљавање макроекономске теорије од економетријске основе, и отежавање емпиријског тестирања њихових теорија, нарочито имајући у виду њихову разноликост у оквиру иначе хетерогеног новокејнзијанског правца.

На основу овог прегледа развоја савремених економских теорија, уочава се да су се, почев од Велике Депресије из 30-их година прошлог века, смењивале теорије које су се суштински заснивале на кејнзијанским и класичним схватањима, које су имале импликацију на деловање креатора економске политике који су следили како принципе интервенционизма, тако и либерализма, у зависности од препорука теорије која је била доминантна у датом периоду. Постоји сагласност међу ауторима да се као две крајности међу економским теоријама могу сматрати нова класична школа и школа реалних пословних циклуса са једне, и новокејнзијанска теорија, са друге стране. Ова два екстрема чине главно поље неслагања међу економистима. Будући да постоји повратна спрега између економске теорије и креирања и спровођења економске политике, извесно је да се одсуство консензуса рефлектује на успоравање њиховог развоја.

7) Snowdon, B., Vane, H.R., *A Macroeconomics Reader*, Routledge, 1997, стр. 361.

8) Snowdon, B., Vane, H.R., 2005, оп. цит., стр. 361.

Међутим, у новије време се јавља тенденција приближавања ставова појединих теорија, око чијег значаја за савремену макроекономску теорију постоји консензус. Стога, у извесном смислу се може говорити о „реинкарнацији“ неокласичне синтезе.

„НОВА“ НЕОКЛАСИЧНА СИНТЕЗА

Интелектуална размимоилажења која су традиционално постојала на пољу макроекономске теорије, последњих година се знатно смањују. Често се срећу ставови аутора да су неслагања између новијих школа економске мисли мања него што је то био случај у прошлости. Према Вудфорду (Woodford), могу се издвојити неколико ставова око којих постоји консензус⁹⁾. Пре свега, опште је прихваћено да у анализи макроекономских проблема треба користити моделе опште равнотеже, који укључују концепт интертемпоралне супституције и омогућавају динамичку анализу. Ови модели треба да буду кохерентни, пре свега имајући у виду потребу да се њима анализирају како краткорочне флукуације привреде, тако и њен раст у дугом року. Концепти који треба да буду укључени у модел припадају новој класичној школи и школи реалних пословних циклуса, што може навести на погрешан закључак да ови модели укључују општу равнотежу у условима савршене конкуренције и потпуне флексибилности цена. Међутим, додатна компонента ових модела је новокејнзијанска, и везана је за укључивање монополистичке конкуренције, и одсуство сталног прилагођавања цена и надница, које се мењају из периода у период, а у току самог периода су непроменљиве. Стога, реч је о моделима динамичке стохастичке опште равнотеже (Dynamic Stochastic General Equilibrium – DSGE), који дају реалнију слику о томе како привреда реагује на настале поремећаје у кратком и дугом року.

Поред тога, постоји сагласност око тога да је улога очекивања значајна, и да она треба да буду укључена у макроекономске моделе експлицитно, што је нарочито битно код анализе алтернативних мера економске политике, при чему се прати њихов утицај на промене у очекивањима. При том, укључују се рационална очекивања која је потенцирала нова класична школа, што је доказ да је ова хипотеза оставила дубок траг у макроекономској теорији. Наиме, данас је укључивање рационалних очекивања у анализу коју спровode креатори економске политике постало рутина, како у

9) Woodford, M., *Convergence in Macroeconomics: Elements of the New Synthesis*, American Economics Association, New Orleans, 2008, стр. 3-12.

интерпретацији макроекономских података, тако и у анализи мера економске политике које могу бити примењене.

Међутим, укључивање хипотезе рационалних очекивања у моделе не значи да се прихвата и став нове класичне школе да је економска политика неефикасна. Наиме, у DSGE моделима са ригидним ценама и/или надницама, укључивање рационалних очекивања у доношење одлука о одређивању цена и надница одређује природу односа између номиналних и реалних варијабли, у зависности од става економских субјеката о томе какви ће бити ефекти примењених мера. А ови ефекти ће бити различити у зависности од тога да ли су акције креатора економске политике антиципирани или не, да ли су трајне или привремене, као и да ли су у целини објављене у јавности.

Сагласност постоји и око става да су реални поремећаји битан извор привредних флукуација, под којим се подразумевају не само технолошки шокови, које је наглашавала теорија реалних пословних циклуса, већ и измене у преференцијама и слично. Ово је у супротности са ставом који је истицан ранијих година да је главни узрок флукуација везан за монетарне поремећаје. Наравно, истцање да реални поремећаји представљају главни узрок пословних циклуса не значи негирање значаја монетарне политике. Напротив, већина економиста сматра да је монетарна политика ефикасна у кратком року, нарочито у борби против инфлације, док је њен утицај у дугом року слаб, дакле новац је у дугом року неутралан.

Резултат идентификације ставова око којих постоји висок степен сагласности међу ауторима који се баве макроекономском теоријом, огледа се у формулисању новог концепта, који се назива новом неокласичном синтезом. У литератури која третира ову проблематику се истиче да се ова синтеза први пут помиње као таква у раду Гудфренда (Goodfriend) и Кинга (King) – „Нова неокласична синтеза и улога монетарне политике“ из 1997. године. Неки други аутори употребљавају синоним – новокејнзијанска синтеза, на тај начин потенцирајући елементе везане за монополистичку конкуренцију и мени трошкове¹⁰⁾. Гудфренд и Кинг посебан значај у оквиру нове неокласичне синтезе придају неутралној монетарној политици, под којом подразумевају такву политику која одржава оутпут близу потенцијалном, у окружењу у коме владају стабилне цене. Ови аутори сугеришу да циљ монетарне политике треба да буде да стабилизује просечну маржу, као разлику између цене

10) У литератури се обично назив „новокејнзијанска синтеза“ узима за следећи чланак: Clarida, R., Gali, J. and Gertler, M., *The science of monetary policy: a New Keynesian perspective*, Journal of Economic Literature 37, 1999, стр. 1661–707.

коју одређује просечна фирма и њених граничних трошкова. При томе, стабилизациона монетарна политика мора да уважава детерминанте које наглашава теорија реалних пословних циклуса, а тичу се нивоа оутпута, који, иако може бити одређен тражњом у кратком року, дугорочно мора бити детерминисан страном понуде, тј. реалном факторима. Поред тога, утицај монетарне политике на реалну активност (трансмисиони механизам) врши се преко њеног утицаја на просечну маржу. Акција монетарне политике која повећава агрегатну тражњу повећава и гранични трошак (као последицу повећања тражње, а затим и оутпута) тако смањујући просечну маржу. Ово смањење са своје стране одржава раст оутпута и запослености, јер делује као редукција пореза у моделима реалних пословних циклуса. Такође, постоји слаб дугорочни *trade-off* између инфлације и реалне активности при ниским стопама инфлације. Другим речима, монетарном политиком треба стабилизovati кретање нивоа цена (инфлацију) како би се стварни оутпут одржао на свом потенцијалном нивоу. Оваква политика је „активистичка“ утолико што ауторитети који је спроводе морају управљати агрегатном тражњом, како би је прилагодили било ком нивоу оутпута детерминисаном факторима на страни понуде¹¹⁾.

У оквиру нове неокласичне синтезе, нагласак се ставља на неколико централних елемената¹²⁾:

1. потребу укључивања интертемпоралне оптимизације у макроекономске моделе;
2. широку употребу хипотезе рационалних очекивања;
3. истицање значаја анализе непотпуне конкуренције на робним, тржиштима рада и кредитним тржиштима, и
4. укључивање прилагођавања цена у макроекономске моделе које само по себи ствара трошкове.

Прве две компоненте припадају теорији реалних пословних циклуса и новој неокласичној школи, док су друге две „позајмљене“ од нових кејнзијанаца. Сличност са класичним моделима огледа се и у употреби теорије динамичко–стохастичке опште равнотеже. Компатибилност новокласичних и новокејнзијанских елемената заснива се на чињеници да се и једна и друга теорија ослањају на микроекономске основе, чиме се даје потребан значај улози преференција, ограничења и оптимизирајућег понашања. У средишту синтезе је став да је привреда динамички систем опште

11) Goodfriend, M., King, R.G., *The New Neoclassical Synthesis and the Role of Monetary Policy*, The Federal Reserve Bank of Richmond, Working Paper No. 98-05, 1997, стр. 26-27

12) Snowdon, B., Vane, H.R., 2005, оп. цит., стр. 411.

равнотеже који одступа од Паретовог оптимума због присуства ригидних цена, као и бројних других тржишних имперфектности¹³⁾. Претпоставка да фирме послују у условима монополистичке конкуренције, и да прилагођавају своје цене само повремено, како под утицајем текућих промена тако и очекиваног кретања релевантних варијабли у будућем периоду, има за последицу понашање цена које се понекад назива новокејнзијанском Филипсовом кривом, која се најчешће среће у следећој форми¹⁴⁾:

$$\pi_t = \beta E_t \pi_{t+1} + \varphi(y_t - \bar{y}) + \varepsilon_t^s$$

где је са π означена инфлација, y_t је стварни а $\bar{y}$ потенцијални оутпут, φ је позитиван параметар ($\varphi > 0$), β представља дисконтни фактор за који важи $\beta \leq 1$, а ε_t^s означава инфлационе шокове. Ова релација показује да је стопа инфлације у периоду t (π_t) под утицајем како очекивања у периоду t везаних за стопу инфлације у наредном периоду ($E_t \pi_{t+1}$), тако и одступања нивоа стварног оутпута од природног. Ако очекивана будућа инфлација расте, то ће утицати на пораст текуће стопе инфлације, а у којој мери, зависиће од вредности коефицијента β . Са друге стране, ако је стварни оутпут изнад потенцијалног, доћи ће до пораста инфлације (са одређеним временских закашњењем), и обрнуто. При томе, утицај одступања стварног од потенцијалног оутпута на промену стопе инфлације зависиће од вредности параметра φ . За разлику од претходних варијанти Филипсове криве, овде је укључено понашање економских субјеката које укључује компоненту „гледања унапред“, у том смислу што кретање очекиване будуће инфлације ($E_t \pi_{t+1}$) детерминише понашање фирми у одређивању цена у текућем периоду, а такође је инфлација у текућем периоду под утицајем одступања оутпута од природног нивоа у истом периоду ($y_t - \bar{y}$), као и дејства случајних шокова (ε_t^s).

У оквиру нове неокласичне синтезе, поред анализе Филипсове криве, и проблему незапослености се поклања значајна пажања. Кључна дискусија у вези са незапосленošћу обухватала је питања односа стварне и природне стопе незапослености. Према Фридмановој хипотези, флукуације агрегатне тражње не могу имати било какав утицај на природну стопу незапослености, која је детерминисана реалним факторима на страни понуде. Конвенционални приступ природној стопи укључује утицај монетарних и

13) Mankiw, N.G., *The Macroeconomist as Scientist and Engineer*, Journal of Economic Perspectives, Vol.20, No. 4, 2006, стр. 39.

14) Giese, G., Wagner, H., *Graphical analysis of the new neoclassical synthesis*, University of Hagen, Department of Economics, 2006, стр. 4.

других шокова тражње на померање криве агрегатне тражње, тако делујући на текућу (стварну) стопу незапослености у кратком року. Али, када се инфлаторна очекивања прилагоде, незапосленост се враћа на ниво дугорочне равнотеже. У новокласичним моделима пак, у случају да је промена агрегатне тражње антиципирана, збирни ефекти савршено флексибилних цена и рационалних очекивања обезбеђују брзо враћање незапослености на своју природну стопу.

Међутим, пораст незапослености 70-их и 80-их година прошлог века, праћен порастом и природне стопе незапослености, навео је новокејнзијанске економисте да пронађу друго објашњење које ће укључивати утицај агрегатне тражње на природну стопу. У њиховој анализи се природна стопа представља као концепт стопе незапослености која не убрзава инфлацију (non-accelerating inflation rate of unemployment - NAIRU). Јавља се велики број тзв. „хистерезис“ теорија, које заступају став да ће природна стопа незапослености у садашњем периоду порасти ако у претходном периоду стварна стопа незапослености прелази природну стопу. Ово се може исказати на следећи начин:¹⁵⁾

$$U_N = U_{N-1} + a(U_{t-1} - U_{N-1}) + b_t$$

У овој једнакости U_N је природна стопа незапослености у периоду t , U_{N-1} је природна стопа из претходног периода, U_{t-1} је стварна стопа незапослености из претходног периода и b_t представља остале утицаје природне стопе као што је то нпр. надокнада за незапосленост. Ако се претпостави да је $b_t = 0$, онда једнакост може да се преуреди на начин који следи:

$$U_N - U_{N-1} = a(U_{t-1} - U_{N-1})$$

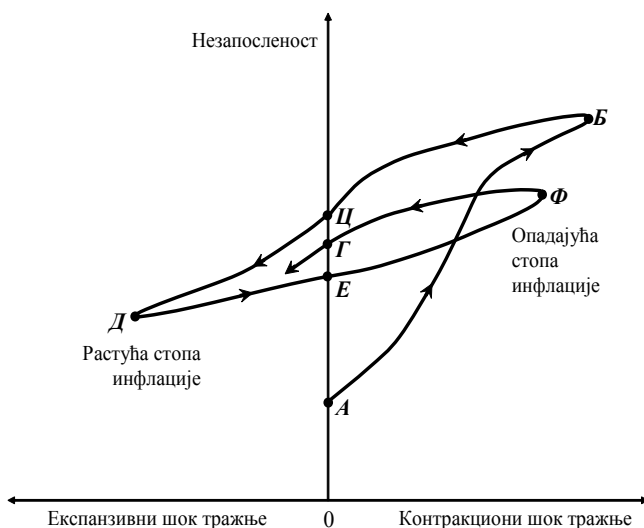
Из ове једнакости се може видети да је $U_N > U_{N-1}$ ако је $U_{t-1} > U_{N-1}$. Другим речима, мењање стварне стопе незапослености игра улогу магнета, повлачећи природну стопу незапослености у истом правцу. Док аргумент да агрегатна тражња не утиче на природну стопу незапослености може бити прихватљив у кратком року, реално је очекивати и да ће дужи периоди високе или ниске економске активности утицати на промену природне стопе незапослености.

Утицај хистерезиса је приказан на слици 1. Почетна равнотежна стопа незапослености налази се у тачки *A*. Ако је привреда под утицајем негативног шока агрегатне тражње, оутпут ће пасти, а незапосленост ће се повећати до тачке *B*. Када привреда изађе из рецесије, стопа незапослености се не враћа у тачку *A*. Уместо тога,

15) Snowdon, B., Vane, H.R., (2005), оп. цит., стр. 405.

због хистерезис ефекта, нова NAIRU се налази у тачки *Ц*. Ако сада дође до позитивног шока агрегатне тражње, незапосленост пада до тачке *Д*. Када се привреда врати у равнотежни положај, NAIRU пада до тачке *Е*. Евентуална поновна рецесија трасирала би путању привреде кроз тачке *Ф* до *Г*. Другим речима, NAIRU је под утицајем текуће (стварне) стопе незапослености која је одређена углавном агрегатном тражњом.

Слика 1. Хистерезис приступ варирајућој NAIRU¹⁶⁾

И „стара“ и „нова“ синтеза имају две главне карактеристике: са једне стране, оптимизирајуће понашање фирми, потрошача и радника; са друге, присуство поремећаја, претежно номиналних ригидности. Међутим, за разлику од старе синтезе, ови поремећаји су у моделима нове синтезе дати експлицитно, а карактеристике цена и надница су изведене из понашања субјеката који их одређују. Присуство ових дисторзија имплицира значајну улогу економске политике, нарочито монетарне.

Док је основни аналитички инструментаријум неокласичне синтезе био IS-LM-AS модел, у оквиру „нове“ синтезе су развијани модели који превазилазе недостатке и ограничења претходних модела, и пружају могућност да се њима анализира утицај ра-

16) Snowdon, B., Vane, H.R., (2005), оп. цит., стр. 406.

ционалног понашања економских субјеката, њихових очекивања, савремених режима монетарне политике и слично. Модел који се најчешће у литератури везује за нову неокласичну синтезу и који испуњава наведене захтеве је IS-MP-IA модел (понегде се среће и као IS-PC-MR модел), који представља усавершену верзију класичног IS-LM-AS модела. Дакле, IS релација (крива) је задржана у овом моделу, са том разликом што она објашњава утицај очекиваног будућег дохотка на текућу тражњу за производима, као и утицај одступања текуће (реалне) каматне стопе од природне стопе (при којој су изједначене тражња за производима и природни ниво оутпута). Ово је реалнија слика о понашању тражње за добрима од оне коју је давала стара IS релација, код које је тражња и ниво дохотка зависио од номиналне каматне стопе. Такође, у новом моделу се уместо LM и AS кривих уводе MP (Monetary Policy) и IA (Inflation Adjustment) криве. MP крива одражава политику централне банке која се заснива на примени активистичког правила каматне стопе (Тејлорово правило). Следећи ово правило, централна банка мења номиналну каматну стопу као реакцију на промену стопе инфлације, чиме се постиже адекватна промена реалне каматне стопе (при порасту инфлације, подиже номиналну каматну стопу у мери већој него што је повећање инфлације, како би реална каматна стопа порасла и ублажила инфлаторне притиске)¹⁷⁾. Поред тога, централна банка се фокусира и на одступање текућег од природног оутпута при одређивању каматне стопе (оутпут геп). MP релација је у складу са савременим режимом монетарне политике који се заснива на таргетирању инфлације, док је LM крива пружала могућност анализе само таргетирања монетарних агрегата. Трећа релација у моделу (IA) је релација прилагођавања инфлације, која се често назива новокејнзијанском Филипсовом кривом. Према њој, инфлација у текућем периоду под утицајем како очекиване будуће инфлације, тако и одступања текућег од природног оутпута.¹⁸⁾

Као што се може видети, овај модел је прилагођен анализи утицаја монетарне политике. Управо је карактеристика нове неокласичне синтезе давање предности монетарној у односу на фискалну политику у ублажавању краткорочних привредних флукуација. Улога фискалне политике се види у подстицању дугорочног раста привреде. Према Мишкину (Mishkin), када је реч о монетарној политици, режим заснован на таргетирању инфлације треба

17) Blanchard, O., Amighini, A., Giavazzi, F., *Macroeconomics: A European Perspective*, 2010, Prentice Hall, str. 499.

18) Bain, K., Howells, P., *Monetary Economics – Policy and its Theoretical Basis*, Palgrave Macmillan, 2009, стр. 130-135.

да укључује следећих пет елемената: 1) објављивање у јавности нумеричких средњорочних циљева везаних за стопу инфлације; 2) давање примарног значаја стабилности цена, док су сви остали циљеви њему подређени; 3) употреба различитих информација о великом броју варијабли, а не само о монетарним агрегатима или девизном курсу, у циљу што бољег одређивања оптималних инструмената монетарне политике; 4) повећану транспарентност стратегије монетарне политике која се постиже кроз комуникацију са јавношћу, при чему се истичу планови, циљеви и одлуке носилаца монетарне политике, и 5) што веће поверење у централну банку и њену решеност да оствари постављене циљеве везане за стопу инфлације¹⁹⁾. Сви елементи морају бити укључени, како би се постигла што већа кредибилност централне банке, што је један од основних услова успешне монетарне политике. Одређени емпиријски подаци потврђују предности таргетирања инфлације као режима монетарне политике, будући да је у земљама које га примењују дошло до смањења инфлације и њене променљивости, као и смањења каматних стопа, при чему су флукуације оутпута мање.

Међутим, постоје и ставови да таргетирање инфлације на којем се инсистира, посебно у оквиру нове неокласичне синтезе, не доводи до побољшања перформанси привреде. Тако, Бол (Ball) и Шеридан (Sheridan), на основу своје анализе која је обухватала компарацију између привредних кретања у земљама које су примењивале овакав режим монетарне политике и у оним које то нису, истичу да је у периоду од 90-их година од када се примењује таргетирање инфлације дошло до глобалног пада инфлације, дакле, и у земљама које су примењивале другачије режиме монетарне политике. Стога, закључују да таргетирање инфлације не доводи до побољшања привредних перформанси, али да ће у будућности вероватно имати већег утицаја²⁰⁾.

Појава нове неокласичне синтезе допринела је да се идентификоване компоненте различитих теорија, за које се углавном сматра да имају важан утицај у привредним кретањима, уклопе у један конзистантан теоријски систем. Ипак, постоје различити ставови о томе у којој мери она представља корак напред у развоју макроекономске теорије. Тако, Манкју (Mankiw) сматра да се нова неокласична синтеза, иако даје свој допринос, тешко може сматрати значајним напретком у макроекономској теорији, и истиче да је ова синтеза „пре примирје између интелектуалних супарника, праћено

19) Mishkin, F.S., Inflation Targeting, National Bureau of Economic Research, 2001, стр. 1.

20) Ball, L., Sheridan, N., Does Inflation Targeting Matter?, IMF Working Paper 03/129, 2003, стр. 17.

повлачењем на обе стране“. Он закључује да „и нови класичари и нови кејнзијанци могу сматрати нову синтезу својом победом, при том игноришући неоспорни пораз који лежи испод површине“²¹⁾. Под „поразом“ Манкју првенствено подразумева фокусирање на развијању макроекономије као науке, нарочито од 1970-их година, при томе не обезбеђујући услове за практичну примену теоријских модела у анализи мера економске политике. Као резултат, модели који данас имају практичан значај у макроекономској анализи, у највећој мери се заснивају на моделима развијеним пре више од 50 година. Ово није у складу са схватањем макроекономије као гране, намењене решавању практичних проблема.

Ипак, овакав став се не чини сасвим исправним. Мајкл Вудфорд (Michael Woodford) наводи бројне моделе које примењују централне банке различитих земаља, а који се ослањају на доприносе новијих теорија – Модел кварталних пројекција који примењује централна банка Канаде (Bank of Canada's Quarterly Projection Model), модел централне банке Новог Зеланда, GEM модел (Global Economy Model) који примењује ММФ и слично²²⁾. Стога, став да је домен нове неокласичне синтезе везан само за теоријски аспект треба прихватити са резервом.

Поред оцена да нова синтеза на представља значајан прогрес, јављају се и критике које се односе на неадекватност основа на којима је изграђен њен теоријски систем. Аксел Лејонхуфвуд (Axel Leijonhufvud) истиче да су DSGE модели на које се ослања нова неокласична синтеза, у великој мери слични атемпоралним моделима опште равнотеже из 1950-их година, будући да се и у њима привреда имплицитно посматра као стабилни саморегулишући систем у којем ће ефективне „тржишне силе“ увек деловати ка довођењу система у стање равнотеже, осим у случају јављања ограничења, који овај процес отежавају. Стога, по њему, базичне претпоставке на којима се заснивају ови модели указују на неразумевање природе тржишне економије, тако да даљи развој економетријских модела неће донети реалан прогрес ако се остане при овој парадигми²³⁾.

Према томе, ставови о значају нове неокласичне синтезе, како за макроекономску теорију и њен развој, тако и за јачање спреге између теорије и економске политике засноване на њој, веома су различити. Међутим, дискусија која се о овим питањима води

21) Mankiw, N.G., 2006, оп. цит., стр. 39.

22) Woodford, M., 2008, оп. цит., стр. 17.

23) Leijonhufvud, A., 2009, *Macroeconomics and the Crisis: A Personal Appraisal*, DG ECFIN's 6th Annual Research Conference, Brussels, стр. 4.

може имати само позитиван ефекат, нарочито ако се узме у обзир да она подразумева додатно потврђивање и учвршћивање неких условно речено прихваћених ставова, а одбацивање оних око чијег значаја не постоји довољан степен сагласности.

Gordana V. Narjanovic and Vladimir S. Mihajlovic

THE NEW NEOCLASSICAL SYNTHESIS IN MACROECONOMIC THEORY AND POLICY

Summary

Development of modern macroeconomic theory is characterized by the existence of a large number of theories, with also a large number of items in each of them, which are often in conflict with each other. This paper presents the attempts to overcome these differences, guided by the principle of including the most important contributions of different theories within a single concept. In the middle of last century, it was the case with the neoclassical synthesis, while in recent years we can speak about creating a “new” neoclassical synthesis, which has some similarity with the previous core. The aim of this paper is to present the basic features of the new neoclassical synthesis, as well as to consider the question of the real contribution of this new concept in development of macroeconomic theory and policy.

Key words: macroeconomic theory, neoclassical synthesis, new neoclassical synthesys, new keynesianism, neoclassical theory, economic policy

ЛИТЕРАТУРА

- Bain, K., Howells, P., *Monetary Economics – Policy and its Theoretical Basis*, Palgrave Macmillan, 2009.
- Ball, L., Sheridan, N., *Does Inflation Targeting Matter?*, IMF Working Paper 03/129 2003.
- Blanchard, O., Amighini, A., Giavazzi, F., *Macroeconomics: A European Perspective*, Prentice Hall, 2010.
- Giese, G., Wagner, H., *Graphical analysis of the new neoclassical synthesis*, University of Hagen, Department of Economics, 2006.
- Goodfriend, M., King, R.G., *The New Neoclassical Synthesis and the Role of Monetary Policy*, The Federal Reserve Bank of Richmond, Working Paper No. 98-05, 1997.
- Healey, N. M., „AD-AS model“, u Snowdon, B., Vane, H., *An Encyclopedia of Macroeconomics*, Edward Edgar, 2002.

- King, J.E., *A History of Post Keynesian Economics Since 1936*, Edward Elgar, 2002.
- Leijonhufvud, A., *Macroeconomics and the Crisis: A Personal Appraisal*, DG EC-FIN's 6th Annual Research Conference, Brussels, 2009.
- Mankiw, N.G., *The Macroeconomist as Scientist and Engineer*, Journal of Economic Perspectives, Vol.20, No. 4, 2006.
- Mishkin, F.S., *Inflation Targeting*, National Bureau of Economic Research, 2001
- Roncaglia, A., *The Wealth of Ideas: A History of Economic Thought*, Cambridge University Press, 2007.
- Snowdon, B. Vane, H.R., *A Macroeconomics Reader*, Routledge, 1997.
- Snowdon, B., Vane, H.R., *Modern Macroeconomics – Its Origins, Development and Current State*, Edward Elgar, 2005.
- Woodford, M., *Convergence in Macroeconomics: Elements of the New Synthesis*, American Economics Association, New Orleans, 2008.

Abstract

Emergence of a new neo-classical synthesis has contributed to creation of a new view on development of theory on economy: in period before its emergence representatives of various schools of economic thought attempted to develop theoretical systems that strictly differed from each other, but this synthesis has given directions for implementation of a new principle in development of macro-economy theory. This principle is eclectic in its basis and in this case it represents discovery of the components of different theories with potentiality. Also it represents the research of possibilities of inclusion of this principle into a unique theoretical system simultaneously giving a possibility for generation of practical advices for creators of economic politics.

Opinions on successful fulfillment of these preconditions for creation of the new neo-classical synthesis have been different ones. As you could see, they range from a view that the strength of the synthesis is in strong micro-economic preconditions based in making appropriate acknowledgment of the role of expectation of/and optimizing behavior of economic subjects, to emphasizing that basic preconditions for establishing this concept are not compatible with the way of real functioning of market economy and that basically this synthesis does not represent real progress in macro-economic science.

Despite the contrasted views, it should be underlined that the new neo-classical synthesis is still significant from the point of development of modern macro-economic theory. The synthesis has not gained as much attention as it was the case with "old" synthesis, but it is realistic to expect that in future it will gain significance at least as a pointer for establishment of some other more developed systems.